

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

ӘОЖ 373(091)

Қолжазба құқығында

СҰЛТАНБЕК МӘЛІК ЖҰПАНБЕКҰЛЫ

**Қазақстанда бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық
даярлау жүйесінің даму кезеңдері (1991-2011ж.ж.)**

6D010200- Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі

Философия докторы (PhD)
ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған диссертация

Отандық кеңесші
п.ғ.д., профессор Р.К.Бекмағамбетова
Шетелдік кеңесші:
PhD доктор, доцент Мустафа Кале

Қазақстан Республикасы
Алматы, 2015

МАЗМҰНЫ

НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР	3
АНЫҚТАМАЛАР	4
БЕЛГІЛЕУЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР	5
КІРІСПЕ	6
1 ҚАЗАҚСТАНДА БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІН КӘСІБИ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДАЯРЛАУ ЖҮЙЕСІНІҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ (1991-2011 ж.ж.)	14
1.1 Заманауи тұжырымдар аясындағы бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінің теориялық-әдіснамалық негіздері.....	14
1.2 Қазақстанда бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық тұрғыдан даярлау жүйесінің дамуын зерттеу кезеңіндегі алғышарттар.....	36
1.3 Ұлттық білім беруді реформалау жағдайындағы бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесін жаңарту.....	58
2 ЗЕРТТЕУ КЕЗЕҢІНДЕГІ ҚАЗАҚСТАНДА БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІН КӘСІБИ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДАЯРЛАУ ЖҮЙЕСІНІҢ МАЗМҰНЫ МЕН ҚҰРЫЛЫМЫ	79
2.1 Бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлауды реформалаудың нормативтік-құқықтық базасы.....	79
2.2 Зерттеу кезеңіндегі білім берудің бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінің басым бағыттары.....	96
2.3 Қазақстандық білім беру жүйесін жаңарту жағдайында бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлаудың тиімділігін арттырудың жолдары	118
ҚОРЫТЫНДЫ	134
ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ	137
ҚОСЫМШАЛАР	146

НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР

Бұл диссертацияда төмендегі мемлекеттік стандарттар мен құжаттарға сілтеме жасалды:

ГОСТ 2.105 - 95 Конструкторлық құжаттардың бірыңғай жүйесі. Тестілік құжаттарға қойылатын жалпы талаптар

ГОСТ 7.1-84 Ақпарат, кітапхана және баспа ісі бойынша стандарттар жүйесі. Құжаттарды библиографиялық рәсімдеу. Жасақтау ережелері және жалпы талаптар.

ГК РК 08-2001 Қазақстан Республикасы жоғары кәсіби білім мамандықтары және дайындық бағыттары классификаторы.

ГОСО 3.001-2000 Қазақстан Республикасы жалпыға міндетті білім беру стандарты. Кәсіби жоғары білім беру. Негізгі ережелер.

ҚР МЖМБС 3. 07. 029-2001 Қазақстан Республикасы жалпыға міндетті білім беру стандарты. Кәсіби жоғары білім беру. Негізгі ережелер.

ҚР МЖМБС 3. 08. 002-2004 Қазақстан Республикасы жалпыға міндетті білім беру стандарты. Кәсіби жоғары білім беру. Негізгі ережелер. Бакалавриат. «050202 – Бастауыш оқытудың педагогикасы мен әдістемесі» мамандығы. – Енгіз. 2004 – 09-01.- Астана: ҚР Білім және ғылым министрлігі, 2004.-30 б.

ҚР МЖМБС 3. 08. 252-2006 Қазақстан Республикасы жалпыға міндетті білім беру стандарты. Кәсіби жоғары білім беру. Негізгі ережелер. Бакалавриат. «050202 – Бастауыш оқытудың педагогикасы мен әдістемесі» мамандығы. – Енгіз. 2006 – 09-01.- Астана: ҚР Білім және ғылым министрлігі, 2006.-31 б.

Диссертацияны және авторефератты рәсімдеу туралы нұсқау. -Алматы, 2004.

Қазақстан Республикасының 2015 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасы. - Астана, 2004.

Қазақстан Республикасы «Білім туралы» заңы. -Астана, 2007.

Қазақстан Республикасында 2011-2020 жылдарға арналған білім беруді дамытудың Мемлекеттік бағдарламасы. - Астана, 2010.

Қазақстан Республикасы жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. Жалпы бастауыш білім. - Алматы, 2013.

АНЫҚТАМАЛАР

Бұл диссертациялық жұмыста келесі терминдерге сәйкес анықтамалар қолданылған:

Мемлекеттік жоғары кәсіби білім беру стандарты – жоғары білім беру құрылымын, мазмұнын және жоғары білімнің негізгі бағдарламаларының көлемін анықтайтын құжат.

Білім беру бағдарламасы – білім беру мазмұны мен оқу үрдісін ұйымдастыру ерекшеліктерін сипаттайтын білім беру мекемелерінің нормативтік – басқару құжаттары.

Оқыту үдерісі – оқытудың арнайы ұйымдастырылған түріндегі жеке тұлғаның жалпы дамуы мен тәрбиесінің, білім беру мақсатын айқындайтын біртұтас педагогикалық үдерістің нақты көрінісі.

Оқу жоспары (ОЖ) - орта білім беру деңгейлеріне сәйкес оқу пәндерінің тізімі мен көлемін, оқыту тәртібі мен бақылау түрін реттейтін құжат.

Оқу жоспарының тұрақты бөлігі - оқу жоспарының өзгертуге жатпайтын бөлігі. Оқушы тұлғасын жалпы адамзаттық мұраттар мен мәдени дәстүрлерге сәйкес қалыптастыруды қамтамасыз етіп, мемлекет аясында тұтас білім кеңістігін құрады.

Оқу бағдарламасы - әрбір оқу пәні бойынша меңгерілуге жататын білім, іскерлік және дағдылардың мазмұны мен көлемін айқындайтын бағдарлама.

Кәсіби дайындық – белгілі кәсіп бойынша арнаулы білім, дағды, шеберлік, еңбек тәжірибесін қалыптастыру. Кәсіби дайындық кәсіби біліктілігінің күрделілігі мен әзірлік деңгейіне қарай жоғары, арнайы, орта немесе төмен білім түрлеріне бөлінеді.

Кәсіби біліктілік - жұмысшы дайындығының нақты қызық түріндегі күнделіліктің және еңбек қызметін орындаудың белгіленген деңгейінің кәсіби дәрежесі. Кәсіби біліктілік көрсеткіші, жұмысшының берілген мамандығы мінездемесінің нормативтері мен мамандану ұғымының сәйкес келуі.

Пәнді оқыту нәтижелері – игерілген білім, іскерлік, дағды және білім беру салалары бойынша құзыреттіліктер.

Таңдау курстары мазмұны- білім алушылардың танымдық қызығушылықтарын жеке бейімі мен таңдауына сәйкес қанағаттандыруға мүмкіндік беретін, пәндер бойынша білімдердің кеңейтілуі мен тереңдетілуіне ықпал ететін оқу курстары. Таңдау курстарының жиынтығы оқу жоспарының вариативті бөлігін құрайды.

Типтік оқу жоспары (ТОЖ)- оқыту тілі мен бағытына сәйкес тиісті білім беру деңгейі оқу пәндерінің тізбесін және көлемін реттейтін нормативтік құжат.

БЕЛГІЛЕУЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР

ТжКБ	- Техникалық және кәсіптік білім
ECTS	- (European Credit Transfer System) – Кредит қоры мен аударудың еуропалық жүйесі
ЮНЕСКО	- Біріккен Ұлттар Ұйымының Білім, Ғылым және Мәдениет жөніндегі ұйымы
АКТ	- Ақпараттық коммуникациялық технология
ADVANCED	- Ағылшын тілін үйренудің орта деңгейі
PISA	- (Programme for International Student Assessment) 15 жасар оқушылардың білімдену жетістіктерін бағалау (математика және жаратылыстану салаларындағы білім жетістіктері)
TIMSS	- (Trends in International Mathematics and Science Study) 4, 8 сынып оқушыларының математикалық және жаратылыстану пәндерінен бағалау сапасы бойынша халықаралық зерттеу
PIRLS	- (Progress in International Reading Literacy Study) Оқу және мәтінді түсіну сапасын бағалайтын апробациялық халықаралық зерттеу

КІРІСПЕ

Қазақстан Республикасының «100 нақты қадам» атты дамыған мемлекеттердің отыздығына кіру жөніндегі жарияланған жоспарындағы басты мақсаттардың бірі -«...даярланатын кадрлардың бәсекелестік қабілетін арттыру және білім беру секторының экспорттық әлеуетін көтеру» болып отыр[1]. Бұл білім беру жүйесіндегі соның ішінде бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлаудың кезеңдерін зерделеу барысында келешекте еліміздің дамуында жоғары білім беру жүйесін тарихи-педагогикалық тұрғыда жетілдіру бағыты мен оны жүзеге асырудың тактикасын айқындаудағы субъективті идеялардың бастамасы болмақ.Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011–2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында білім алушылар үшін: «баршаға бірдей сапалы білімге қол жеткізу; коммуникативтік және кәсіптік құзыреттілікті дамыту», – деп көрсетілген [2].

Сонымен қатар, Қазақстан тәуелсіздік алғаннан бастап, бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлаудың кезеңдерін зерделеу келешекте еліміздің дамуында жоғары білім беру жүйесін тарихи-педагогикалық тұрғыда жетілдірубағыты мен оны жүзеге асырудың тактикасын айқындауға негіз болады. Бұл өз кезегінде зерттеу кезеңі аралығында жоғары білімді бастауыш сынып мұғалімдерін даярлау мәселесін педагогика тарихы тұрғысынан зерттеуді, оның әлеуметтік-педагогикалық аспектілерін зерделеуде бүгінгі жоғары оқу орындарының алдына кәсіби құзыретті маман дайындаудың көптеген бағыттарын: педагогикалық үдерісті басқару, ұйымдастыру, оқытылатын нақты пәндердің мазмұны мен шекарасын айқындауды, қоғамның сұранысына байланысты педагогика тарихы тұрғысынан жетілдіру ғылыми жұмыстың теориялық және практикалық өзектілігінің негізі болып табылады.

Қазақстан Республикасы жоғары білім беру мемлекеттік стандартының тұжырымдамасында: жоғары оқу орындарын бітірушілердің дайындық деңгейіне қойылатын талаптар түрінде белгіленген қоғамымыздың жаңа әлеуметтік тапсырыстары, өз кезегінде оқыту бағдарламаларын өзгертуді сондай-ақ студенттердің алатын білім сапасын көтеріп, бүгінгі күнге сай кәсіптік дағдыларды игеруге бағытталған оқытудың жаңа технологияларын енгізуді көздейді, – деп көрсетілген [3]. Мұның өзі жоғары оқу орнында бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінің әлеуметтік-педагогикалық аспектілерінің зерттелу кезеңінде қазіргі қоғам сұранысына жауап беретін, кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесін жетілдіру мен оның басымдық бағыттарын саралап, тиімділігін арттыру жолдарын қарастыруды міндеттейді. Тәуелсіздік алған алғашқы жылдары Қазақстан үшін аумалы-төкпелі кезең болды, қоғам дамуының осындай тұрақсыз кезеңінде мынадай қарама-қайшылық туындады: педагогтар көп жағдайда өздерінің жаңа әлеуметтік-мәдени жағдайын түсінбейді, ал білім алушылар, яғни сол заманның балалары осы аумалы-төкпелі жағдайда қалыптасады. Жас буын белгілі бір уақытта өмір сүріп қана қоймай, сонымен бірге қоғам дамуының негізгі мақсаттарын іске асыруға дайын болуы қажет. Бұл ойды қорытатын болсақ,

заманауи қоғам дамуына сай бастауыш сынып мұғалімін даярлау ісі өз заманынан бір қадам болса да алда жүруі қажет екендігін көрсетеді. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» жолдауының он жетінші бағытын – Бастауыш және орта білім беру, сондай-ақ кадрларды қайта даярлау жүйесін әлемдік стандарттарға жақындату деп атап, онда: бүкіл еліміз бойынша әлемдік стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметін көрсетуге қол жеткізуіміз үшін оқытудың әр оқушының білімі мен қабілет деңгейінің тиімділігін бағалаудың біртұтас жүйесін жасау керек, – деп көрсетті [4]. Ал мұны өз кезегінде білім беру саласында түбегейлі өзгерістер жасаудың алғышарты деп атауға негіз болады. Өйткені, әлемдік білім кеңістігіне енуге байланысты білім саласында жүріп жатқан реформа осының айғағы. Мұның өзі ұлттық білім үлгісін жасауды талап етіп, оның негізгі бағыты – адамды қоғамның ең негізгі құндылығы ретінде тану, оның қоғамдағы орны мен рөліне, әлеуметтік жағдайына, психикалық даму ерекшелігіне мән беру, сол арқылы оның рухани жан-дүниесінің баюына, көзқарасының, шығармашылық еркіндігі мен белсенділігі және іскерлігінің қалыптасуына жағдай жасау болып табылады және ол болашақ бастауыш сынып мамандарының даярлығының негізі болмақ. Қоғамның үдемелі жаңаруының жағдайында бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлауды дамыту қажеттілігімен қоғам сұранысының арасындағы келесі жағдайлар анықталды:

- бастауыш сынып мұғалімдерін дайындаудың әлеуметтік маңызының ұлғаюы мен оларды кәсіби даярлау жүйесін реформалаудың жоғары оқу орнындағы маман даярлауға деген талаптардың артуына тәуелділігі;

- педагогикалық үдерісті ұйымдастыру ерекшеліктерін меңгерген, білім берудің мақсатына жету әдістері мен технологияларының тиімділігін анықтайтын себеп-салдарлық байланыстың жалпы заңдылықтарын түсінетін бастауыш сынып мұғалімінің белсенді шығармашыл тұлғасының қажеттілігі;

- бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби білім деңгейінің, тәжірибесі мен қабілетінің, өзін-өзі жетілдіруге, өзін-өзі дамытуға, өз ісіне шығармашылықпен және кәсіби құзыреттілік тұрғысынан қарауы;

Педагогикалық мамандар дайындау жоғары оқу орындарының өзекті мәселесі ретінде бірқатар ғылыми жұмыстарға арқау болып, зерттеу кезеңдеріндегі алынған ғылыми нәтижелер жоғары білім беру жүйесін жетілдіру мақсатында тәжірибеге енгізілуде тарихилық қағида басшылыққа алынып отырған. Бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлаудың әртүрлі кезеңдері көптеген психологиялық, педагогикалық, тарихи-педагогикалық және әдістемелік сипаттағы еңбектерде зерттеу мәселесі ретінде қарастырылған.

Оқыту мен педагогтар даярлау мәселесі Я.А.Коменский [5], Д.Локк [6], А.Дистервег [7], К.Д.Ушинский [8], Ж.Аймауытов [9], Ы.А.Алтынсарин [10], Ш.Құдайбердиев [11], А.Байтұрсынов [12], М.Дулатов [13], М.Жұмабаев [14] еңбектерінде қарастырылған;

- педагогикалық дәстүрді қалыптастыру, дамыту, өзгерту болашақ мамандарды кәсіби даярлау үдерісінде педагогикалық білім беру мазмұны арқылы қамтамасыз етілетіндіктен бірқатар зерттеушілер ғылыми-тарихи, тарихи-педагогикалық әдістемелік және іс-тәжірибелік білімдердің өзара байланысын зерттеген Н.В.Кузьмина [15], В.И.Журавлев [16], В.В.Краевский [17], М.Н.Скаткин [18], Т.С.Садықов [19], А.П.Сейтешев [20], М.Н.Сарыбеков [21], Н.Н.Хан [22], К.С.Оспанов [23], Г.К.Ахметова [24] және басқалар; еңбектерінде мазмұндық және әрекеттік білімдер кәсіби даярлықтың құрамды бөлігі ретінде маңызды орын алады;

-педагогикалық білім беруді реформалау мен мұғалімнің кәсіби дайындығын жетілдіруге түрлі тұрғыдан келу О.А.Абдуллина [25], Ю.К.Бабанский [26], В.И.Байденко [27], Н.Д.Никандров [28], Қ.Б.Сейталиев [29], И.А.Зимняя [30] және т.б.;

-тұтас педагогикалық процесс теориясы В.П.Беспалько[31], И.Я.Лернер [32], Н.Д.Хмель [33], А.Д.Қайдарова [34]және т.б.;

-жеке тұлғаның даму теориясы А.К.Абдульханова-Славская [35], А.Г.Асмолов [36], Л.С.Выготский [37], Б.Г.Ананьев [38], В.В.Давыдов [39], Л.В.Занков [40], Л.Н.Коган [41], Д.Б.Эльконин [42], А.В.Петровский [43], В.С.Мерлин [44]және т.б.;

-жеке тұлғаның кәсіби қалыптасуының заңдылықтары мен принциптері Г.В.Зборовский [45], Э.Ф.Зеер [46], А.К.Маркова [47], Г.Н.Сериков [48], Е.В.Ткаченко [49] және т.б.;

-бастауыш білім беру мен бастауыш сынып мамандарын даярлауды заман талабына сай реформалау мәселесі Р.М.Қоянбаев [50], Т.Қ.Оспанов [51], А.Е.Жұмабаева [52] және т.б.

-тарихи-педагогикалық білім беруді зерттеген қазақстандық ғалымдар Қ.Б.Бержанов [53], С.Мусин [54], А.И.Сембаев [55], Т.Т.Тәжібаев [56], К.К.Құнантаева [57], В.Г.Храпченков [58], А.Н.Ильясова [59], Ш.М.Майғаранова[60], Г.К.Ахметова [61], Қ.Т.Ыбырайымжанов [62], Р.К.Бекмағамбетова [63], Қ.О.Жеделов [64], С.Қ.Әбілдина [65], Ұ.Қ.Қыяқбаева [66], М.З.Джанбубекова [67] т.б.

-педагог-ғалымдар педагогика тарихы ғылымының әртүрлі аспектілері арқылы өз үлестерін қосты. Қазіргі кезеңдегі мамандардың педагогикалық-психологиялық даярлығы Б.М.Бим-Бад [68], З.И.Равкин [69] және т.б. ғалымдар зерттеулерінде қарастырылған.

-мұғалімдердің даярлығы жөніндегі мәселелер педагог кадрлардың кәсіби біліктілігін көтеру және қайта даярлау жүйесіндегі зерттеулер Б.А.Әлмұхамбетов[70], Б.А.Тұрғынбаева[71], Ж.Ж.Айтпаева[72], М.С.Молдабекова[73], Б.К.Төлбасова[74], Қ.Г.Құдайбергенова[75] және т.б. еңбектерінің объектісі етіп алынған.

Дегенмен, зерттеу тақырыбына қатысты Қазақстанда бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлаудың: еліміздің тәуелсіздік алғаннан кейінгі алғашқы кезеңі 1991-2004 (ж.ж.) және Болон үдерісіне яғни кредиттік оқу жүйесіне көшкен 2004-2011(ж.ж.) кезеңдерінде жүргізілген реформаның

тұтас жоғары білім беру жүйесінің құрылымын қайта құрудың кешенді мәселелері пісіп жетілді. Зерттеу мәселесіне байланысты тарихи мұрағаттарды, ғылыми-теориялық еңбектерді, нормативтік-практикалық құжаттарды зерделеу барысында бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби даярлауды қоғамның сұраныстарына сай қайта құру қажеттілігі мен тәуелсіздік жылдарындағы еліміздің бұл саладағы тәжірибесінің сыни тұрғыда қарастырылмағандағы арасындағы қарама-қайшылықтың бар екендігі анықталды.

Бұл қарама-қайшылықтың шешімін іздестіру білім беру жүйесінде бастауыш сынып мамандарын даярлаудың ғасырлар тоғысындағы тарихи тәжірибесін терең талдап, қазақстандық қоғамның прогрессивті дамуына бағытталған жаңашылдық жолдарын айқындау мәселесін туындатып, зерттеу тақырыбын **«Қазақстанда бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінің даму кезеңдері (1991-2011ж.ж.)»** деп тандауымызға негіз болды.

Зерттеудің мақсаты: зерттеу кезеңіндегі бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесін тарихи-теориялық тұрғыдан талдау және оның болашақ мамандарды даярлаудағы мәнін айқындау.

Зерттеу нысаны: бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесі.

Зерттеу пәні: зерттеу кезеңіндегі бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінің даму үдерісі.

Зерттеудің міндеттері:

- Зерттеу кезеңіндегі бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінің тарихи-әлеуметтік негіздеріне шолу.

- Қазақстанда бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық тұрғыдан даярлау жүйесі дамуының зерттеу кезеңіндегі алғышарттарын нақтылау.

- Ұлттық білім беруді реформалау жағдайында бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесін жаңартуды негіздеу.

- Қазақстанның білім беру жүйесіндегі бастауыш сынып мұғалімдерін даярлаудың басым бағыттарын анықтау.

- Қазақстандық білім беру жүйесін жаңарту жағдайындағы бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлаудың тиімділігін арттырудың жолдарын сипаттау.

Зерттеудің ғылыми болжамы:

Егер: Қазақстанда бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық тұрғыдан даярлау жүйесі дамуының зерттеу кезеңіндегі алғышарттары нақтыланса, ұлттық білім беруді реформалау жағдайында бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесін жаңарту негізделсе, бастауыш сынып мұғалімдерін даярлау жүйесінің басым бағыттары анықталып, оның тиімділігін арттырудың жолдары сипатталса, онда ұлттық білім беруді реформалау жағдайында бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінің жаңаша негіздемесі, педагогикалық үдерісті қайта құруға алдағы талдаулар мен өзгерістердің даму динамикасы құрылады, өйткені

жоғары кәсіби білім беруді реформалаудың және дамытудың стратегиясы айқындалып, жаңа ұлттық білім беру моделі жасалады.

Жетекші идея: бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби-педагогикалық даярлығын қамтамасыз ететін жоғары оқу орнының жаңартылған білім беру жүйесі, заманауи даму үдерісіне талабы мен сұранысын қанағаттандырады.

Зерттеудің әдіснамалық негізі: кәсіби-педагогикалық даярлықты үнемі дамитын ашық жүйе ретінде қарастыруға және оның даму көздерін айқындауға мүмкіндік беретін жүйе тұрғысынан қарастыру; кәсіби-педагогикалық даярлықтың құрылымы мен мазмұны, ұстанымдарын анықтауға мүмкіндік беретін педагогика мен білім берудің түсініктемелік-терминологиялық жүйесіне теориялық тұрғыдан келу; кәсіби-педагогикалық даярлықтың білімі мен біліктерін игеру үшін студенттердің кәсіби-білім беру бағдарламаларын таңдауының негізі ретінде тұлғалық-бағдарлы тұрғыдан келу. Аталған әдіснаманың өзара байланысы теория мен тәжірибе арасындағы тығыз байланыстың салдары, бұл зерттеудің негізгі теориялық нәтижелерін айқындауға мүмкіндік береді.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы және теориялық мәні:

Қазақстанда бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық тұрғыдан даярлау жүйесі дамуының зерттеу кезеңіндегі алғышарттары айқындалды.

Ұлттық білім беруді реформалау жағдайында бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесін жаңарту ғылыми тұрғыда негізделді.

Қазақстанның білім беру жүйесіндегі бастауыш сынып мұғалімдерін даярлаудың басым бағыттары анықталды.

Қазақстандық білім беру жүйесінің жаңару жағдайындағы бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау тиімділігін арттырудың жолдары ұсынылды.

Зерттеудің көздері: зерттеу мәселесі бойынша философтардың, әлеуметтанушылардың, педагогтардың, психологтардың еңбектері; ҚР Үкіметінің ресми материалдары; ҚР Білім және ғылым министрлігінің жоғары мектептің білім беру мәселелеріне қатысты нормативтік құжаттары мен оқу-әдістемелік кешендері (стандарттар, типтік оқу бағдарламалары, оқулықтар, оқу құралдары және т.б.); педагогтардың ғылыми жетістіктері мен озық тәжірибелері; автордың педагогикалық және зерттеушілік тәжірибесі.

Зерттеу әдістері: алға қойған міндеттерді шешу үшін зерттелініп отырған кезеңгесәйкес зерттеу әдістері мен әдістемелердің жиынтығы пайдаланылды: педагогикалық білім беру жүйесінің даму бағытын айқындауға мүмкіндік беретін отандық және шетелдік әдебиеттердің теориялық сараптамасы; кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінің қалыптасуы мен дамуы кезеңіндегі теориялық, эмпирикалық әдістер, мұрағат құжаттарын, материалдарын зерттеу, олардың тиімділігін арттыратын жолдарын айқындауға мүмкіндік береді.

Зерттеудің негізгі кезеңдері: зерттеу үш кезең бойынша жүргізілді.

Бірінші кезеңде (2012-2013 ж.ж.) бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінің тарихи-әлеуметтік негіздеріне шолу жасалды. Бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби-педагогикалық даярлық мәселесі бойынша ғылыми еңбектер қарастырылып, педагогикалық жоғары оқу орындарындағы кәсіби-педагогикалық тәжірибенің жай-күйі зерттелді.

Екінші кезеңде (2013-2014 ж.ж.) педагогикалық жоғары оқу орнының студенттерінің кәсіби-педагогикалық даярлығы барысындағы оқу іс-әрекеті талданды; зерттеудің теориялық алғышарттары, оның жанару жүйесі зерделенді. Бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлауының нормативтік-құқықтық құжаттары талданды.

Үшінші кезеңде (2014-2015 ж.ж.)Қазақстанда білім берудегі бастауыш сынып мұғалімдерін даярлау жүйесінің зерттеу кезеңіндегі дамуының қағидалары, мазмұны мен технологиялары талданып, оның тиімділігін арттырудың жолдары айқындалды.

Зерттеудің практикалық мәні: болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби-педагогикалық даярлығын қамтамасыз ететін «Педагогика тарихы» пәнінің мазмұнын жетілдіруде дәрістер жинағы атты» арнайы курстың мазмұнын зерттеу кезеңінің нәтижелерімен толықтыру үшін әдістемелік ұсыныстар жасаумен анықталады. Аталған материалдар тек педагогикалық қана емес, басқа да педагог мамандарды дайындайтын жоғары оқу орындарында, педагогикалық колледждерде, білім жетілдіру институттарында да қолданыла алады.

Қорғауға мынадай қағидалар ұсынылады

Бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінің тарихи, әлеуметтік, мәдени тәжірибені жеткізуге бағытталған көп деңгейлі және көп жақты іс-әрекет ретінде кешенді әдіснамалық амалдарға (тұлғалық, жүйелілік, прагматикалық-әрекеттік, іс-әрекеттік, мәдениеттанымдық, акмеологиялық, аксиологиялық, синергетикалық, нақты-тарихи, тұлғалық-бағдарлы, іргелі-ғылымилық) негізделе отырып, зерттеу мәселесін тарихи-педагогикалық тұрғыда айқындайтын теорияларға сәйкес келеді.

Қазақстанда бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық тұрғыдан даярлау жүйесінің дамуына жасалған ретроспективті талдау оның дамуын педагогикалық феномен ретінде қарастырып, зерттеу кезеңіндегі нақтыланған алғышарттары айқындалады.

Ұлттық білім беруді реформалау жағдайында бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінің жаңаша негіздемесі, педагогикалық үдерісті қайта құруға, алдағы талдаулар мен өзгерістердің даму динамикасын, жоғары кәсіби білім беруді реформалаудың және дамытудың стратегиясын айқындап, жаңа ұлттық білім беру моделін құрады.

Қазақстанның білім беру жүйесіндегі бастауыш сынып мұғалімдерін даярлаудың анықталған жоғары білім беру жүйесінде оқу-танымдық, ғылыми-танымдық, тұлғалық-бағдарлы, нәтижелі-бағдарлы, практикаға бағытталған денсаулық сақтауға бағытталған, коммуникативтік мәдениеті, ақпараттық-

коммуникациялық басымдық бағыттары білім алушыларды кәсіби-педагогикалық даярлауда түйінді құзыреттіліктерді меңгертеді.

Қзақстандық білім беру жүйесін жаңарту жағдайындағы бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлаудың тиімділігін арттырудың нақтыланған және ғылыми негізделген жолдары, оқыту мен тәрбиенің, ғылым мен тәжірибенің ұштасуын қамтамасыз ететін тәжірибеге бағытталған, субъектілік әрекеттестікті біртұтас педагогикалық үдеріс аясында қарастырады.

Зерттеу нәтижелерінің сенімділігі, мақұлдануы, тәжірибеге ендірілуі зерттеу тақырыбына сәйкес теориялық қағидаларды әдіснамалық тұрғыда негіздеумен, ғылыми аппараттың логикалық бірлігімен, зерттеу тақырыбына байланысты тарихи-педагогикалық талдаулар жүргізіліп, оның тиімділігі дәлелденуімен қамтамасыз етілді.

Зерттеу базасы: Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті.

Зерттеу нәтижелерінің жарияланымдары. Диссертацияның тақырыбына сәйкес жүргізілген ғылыми зерттеулердің нәтижелері бойынша 12 ғылыми мақала, оның ішінде ҚР БҒМ Ғылым саласындағы Бақылау комитеті ұсынған ғылыми басылымдарында - 3, Scopus компаниясының деректер базасына кіретін журналда – 1, халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциялар материалдары жинақтарында - 5 мақала жарияланды. Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің Хабаршысы – Алматы №4(40) -2013. Б. 61-65 «Қашықтан оқыту технологиялары бойынша оқытуды ұйымдастырудың кейбір ерекшеліктері»; Life Science Journal, 2013.-Vol.10(11s) P. 9-15 Psychologi-Pedagogical Basis of Forming Pupils Healthy; Life Science Journal, 2013.-Vol.10.-Iss 12(s) P. 427-438 «To question o question of proffesional-pedagogical preparation of future teachers for labour education atrural schools»; «Жоғары педагогикалық мектепте инновациялық білім беру ортасының мазмұнын және ұйымдастыру талаптарын институттандыру» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференция Павлодар. -2015. Б 273-276. Педагогикалық тұрғыда болашақ бастауыш сынып мамандарын даярлаудағы қарастырылатын мәселелер; Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің Хабаршысы –Алматы.№,1(45), 2015. Б. 180-183 «Кәсіби-педагогикалық даярлық» ұғымы түсінігінің қазіргі бағыттары; Евразийский гуманитарный институт журнал «Доклады Казахской академии образования» №1, –Астана. 2015 Б. 44-46. Қазақстанда бастауыш мектеп мұғалімдерін кәсіби педагогикалық даярлаудың бағыты; Ahtenes, Procedia - Social and Behavioral Sciences, Нидерланд 2015P. 2490 – 2493. «Pedagogical problems of primary school teachers' professional prepartion»; Asian Social Science; ISSN 1911-2025 (Canada) SJR_2014:0,172. Vol. 11, No. 28; 2015 P. 51-57 «Didactic Conditions of Implementation of ICT in the Formation» ; «Культура, образование и наука во благо общества» - Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары жинағы - «Тұран» Алматы – 2015.«Теориялық тұжырымдамалар аясындағы бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлаудың әдіснамалық амалдары»; «Культура, образование и наука во благо общества» -

Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдар жинағы- «Тұран» Алматы – 2015 Б. «Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық тұрғыдан даярлаудың алғышарттары»; «Педагогика тарихы» пәнінің мазмұнын жетілдіруге арналған дәрістер жинағы» атты арнайы курс бағдарламасы., Алматы– 2015, 23б.; «Педагогика тарихы» пәнінің мазмұнын жетілдіруге арналған дәрістер жинағы» атты арнайы курс бағдарламасы., Алматы– 2015, 23б.

Диссертация құрылымы. Диссертация кіріспеден, екі бөлімнен, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен және қосымшадан тұрады.

Кіріспеде зерттеудің көкейкестілігі негізделіп, мақсаты, нысаны, пәні анықталады, зерттеу міндеттері, әдіснамалық негізі, жетекші идеясы, ғылыми жаңалығы мен теориялық мәні, практикалық мәнділігі, зерттеудің әдістері, зерттеу кезеңдері, зерттеу көздері, қорғауға ұсынылатын қағидалар, зерттеудің нәтижелері баяндалады.

«Қазақстанда бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінің әлеуметтік-педагогикалық аспектілері (1991-2011 жж.)» атты бірінші бөлімде жоғары оқу орындарында бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінің тарихи-теориялық негіздеріне шолу жасалынып, әдіснамалық амалдары негізделеді. Қазақстанда бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық тұрғыдан даярлау жүйесінің дамуының зерттеу кезеңіндегі алғышарттарына сипаттама берілді. Ұлттық білім беруді реформалау жағдайында бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесін жаңарту мәселесі талданды.

«Зерттеу кезеңіндегі Қазақстанда бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау жүйесінің мазмұны мен құрылымы» атты екінші бөлімде бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлауды реформалаудың нормативтік-құқықтық базасы талданды. Қазақстанның білім беру жүйесіндегі бастауыш сынып мұғалімдерін даярлаудың басым бағыттары сараланды. Қазақстандық білім беру жүйесінің жаңару жағдайындағы бастауыш сынып мұғалімдерін кәсіби-педагогикалық даярлау тиімділігін арттырудың жолдары айқындалды.

Қорытындыда зерттеудің негізгі нәтижелері, тұжырымдамалық қағидалары, ғылыми-әдістемелік ұсыныстар беріледі.